

N:o 19.

Af herr **Lithander** m. fl., om anslag till bildande af en lånefond för torfindustriens understödjande.

Det är obestridligen för ett litet land som vårt en svår och i längden outhärdlig tunga att för en summa, som hotar att snart stiga till omkring 100 millioner kronor årligen, hemta bränsle från andra länder, och olyckan ligger icke ensamt deri, att vi genom en sådan årlig utgift i en betänklig grad skada landets ekonomi, utan ock deri, att vårt beroende af utlandet för erhållande af bränsle kan innebära de största vådor af annan och ännu mera omfattande art.

Man kan ju med skäl tycka, att ingen, som har någon den ringaste utväg att helt och hållet eller delvis afskudda sig stora ekonomiska uppoffringar och ett farligt beroende af andra, skulle underlåta att göra det. Att vi svenskar emellertid i detta fall underkasta oss dessa stora olägenheter, beror på vår egen uraktlåtenhet att begagna de resurser, som vi sjelfva ega inom vårt eget land.

Vårt land eger nemligen nästan på hvarje qvadratmil af dess yta *torfmossar*, af hvilka de flesta innehålla godt materiel till bränsle. Det beror alltså på oss sjelfva att med den kraft och i den utsträckning, som är nödig, skaffa oss en sjelfständigare ställning i förenämnda, viktiga afseenden. Här af blir emellertid ingenting, förrän ett kraftigt initiativ tages och ett oundvikligt, pekuniert understöd lemnas från statsmakternas sida.

Under den allra sista tiden har torfindustrien onekligen gjort framsteg i vårt land genom införandet af bättre maskineri för torfvens framställning. Utom det att de torffabrikanter, som sjelfva äro förbrukare af den torf, de framställa, flerstädes ökat sin produktion, hafva också några stenkolsförbrukare, som icke förut tillverkat torf, inköpt torfmossar och för eget behof börjat denna handtering.

Äfven är det af intresse, dels att redan befintliga fabriker för

torftillverkning till afsalu ökat sin produktion, dels att flera nya, fullt tidsenliga torffabriker uppstått. En liten lättnad för torfindustrien ligger också deruti, att 1900 års Riksdags framställning till Kongl. Maj:t om nedsättning af jernvägsfrakten å torfprodukter vunnit Kongl. Maj:ts bifall, så att dessa frakter från och med detta år å statens jernvägar nedsatts med 20 procent. Såväl fabriksidkare som husbehofsförbrukare hafva kommit under fund med, att torf är ett ypperligt bränsle, som i de allra flesta fall med fördel kan ersätta såväl stenkol som ved. Allmänhetens fördom mot torf håller alltså på att minskas. De två föreningar för torfindustriens befrämjande, hvilka under förra året bildats, visa, att intresset för torfindustrien är i stigande. Den uppmärksamhet, som Kongl. Maj:t hittills hunnit visa denna viktiga angelägenhet, t. ex. genom tillsättande af en torfingeniör, är också en uppmuntrande företeelse derigenom att regeringens intresse för saken blifvit konstateradt.

Men ännu har torfven ej ens tillnärmelsevis fått den användning som ersättningsmedel för stenkol och ved, hvilken är målet, och detta beror helt visst mest derpå, att brännorf icke tillverkas så allmänt, att konsumenterna kunna när som helst och allestädes erhålla detta bränsle. En del insigt om och intresse för torffabrikationens vikt finnes visserligen redan, men i vårt kapitalfattiga land saknas ofta hos torfmossegarne och andra intresserade personer och firmor det medel, utan hvilket ingenting industriellt kan uträttas, nemligen penningar. Hela vår fabriksindustri har i sitt tidigare skede haft svårigheter af samma art att bekämpa. En förutseende regering inrättade då på sin tid manufaktur-förlagsfonden i ändamål att mot billig ränta och med beqväma afbetalningsterminer hjälpa de industriidkare, som ej sjelfva hade tillgängligt kapital eller kunde på billiga vilkor i bankerna anskaffa sådant. Denna fond, som än i dag starkt anlitas af industrien, har gjort denna oberäkneligt gagn.

Det skulle ju stå torffabrikanterna fritt att såväl som andra industriidkare i manufaktur-förlagsfonden söka lån. Men dels är, som redan sagts, denna fond starkt anlita, så starkt, att lånesökande, hvilka kunna sätta fullgod säkerhet för det belopp, de begärt, likväl i de allra flesta fall blott få en ringa bråkdelen deraf, dels utfalla sålunda beviljade lån först långt, till och med ett år, efter det de beviljats, till följd af att fondens otillräckliga medel ständigt äro i sin helhet anlitate. Torfindustrien kan således för närvarande hafva föga eller ingen nytta af denna fond. Våra banker äro, helt naturligt, obenägne att bevilja lån till en börjande torfindustri, der den uppträder som sjelfständig näring. Torfaktier eller inteckningar i torfmossar och torffabriker äro ej s. k. »bankpapper».

För att så hastigt som möjligt på ett sundt sätt bringa upp vår torffabrikation till största möjliga utveckling och utbredning i hela landets intresse, är det behöfligt, att en lånefond af minst en och en half million kronor af Riksdagen anslås. Ändamålet med denna fond skulle vara att lemna lån mot fastighets- och förlagsinteckning eller annan säkerhet åt tillverkare af torffabriker, såväl der tillverkningen fabriksmessigt bedrifves som der enskilda jordbrukare behöfva låneunderstöd för anskaffande af nödigt maskineri. Dessa lån skulle löpa med billig ränta, högst 4 procent, och ej behöfva amorteras förr än med tredje årets ingång. Derefter borde under de närmaste 10 åren afbetalning ske med en tiondedel af lånesumman om året, förutom ränta. Denna lånefond kunde måhända läggas under jordbruksdepartementets förvaltning. Eller ock kunde manufaktur förlagsfonden ökas med nämnda belopp, en och en half million kronor — hvilket kanske vore det enklaste — men med vilkor, att tillskottet till denna fond uteslutande skulle användas för bränn- och torfkols- och torfströindustriens behof.

Enligt de beräkningar, som blifvit gjorda, vore nog ett vida större belopp behöfligt, då man afser en lånefond för hela landet, men icke desto mindre har man velat begränsa sin begäran till det minsta möjliga.

Vid bedömning af denna framställning om beviljande af lånemedel till belopp af blott en och en half million får man icke förglömma, att summan är af försvinnande betydelse, då det gäller att derigenom framhjelpa en inhemsk näring, som kan befria oss från utgifter af så oerhörd omfattning, som vår kolimport redan uppnått. Genom att med förlagslånet utan risk hjelpa fram torftillverkning i hela riket skulle så mycket vinnas årligen, att vår handelsbalans möjligen snart kunde bringas i ett bättre läge och slutligen till jembigt.

Torfindustriens tekniska ståndpunkt i Sverige är numera minst lika hög som i utlandet. Det yppersta maskineri, som för presstorfberedning och torfströfabrikation finnes att tillgå, tillverkas i Sverige. Detta i förening med andra omständigheter gör, att de nyanlagda torffabrikerna kunna i tekniskt afseende täfla med andra länder och till och med taga ett försteg t. ex. vid jämförelse med Tyskland. Det är blott nödigt kapital som fattas.

Gent emot hvarje invändning, att statsverket genom det tillmötesgående och den omtanke, som här ifrågasättes, skulle riskera att göra förluster, må det betonas, att Kongl. Maj:t sjelf skulle komma att låta öfvervaka lånefondens förvaltning och vilkoren för låns erhållande i enlighet med Riksdagens beslut. Den här ifrågasatta anordningen skiljer sig på intet sätt från de anstalter för låneunderstöd, som till befrämjande

af andra yttringar af det industriella lifvet redan finnas. Och i fråga om hvad här sagts angående den oerhöra vigten för vårt land, att dessa här ifrågavarande hjälpkällor komma till möjligast vidsträckta användning, hänvisa vi till de båda föredrag om torfindustrien, hvilka höllos i Göteborg den 28 september 1901 och hvilka blifvit för herrar riksdagsmän i tryck tillgängliga.

På grund af ofvanstående anhålla vi få föreslå,

att Riksdagen behagade besluta att anvisa och ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag af en och en half million kronor (1,500,000) till bildande af en lånefond för torfindustriens understödjande, särskildt tillverkningen af brännorf, torfkol och torfströ, att förvaltas och användas enligt de grunder, som Riksdagen kan finna för godt att närmare bestämma.

Stockholm den 22 januari 1902.

P. Em. Lithander. *C. A. Sjöcrona.* *Carl Klingspor.*
Jonas Alströmer. *L. Grundberg.* *N. Persson.*
C. E. Ljungberg. *P. J. Andersson.*
Gustaf Axel Berg. *Joh. Rylander.* *Aug. Weinberg.*
N. J. Boström. *Gustaf B. Berg.* *Ivar Wijk.*
C. P. af Burén. *Alb. Bergström.*
P. M. Söderberg. *J. Fr. Wester.* *O. Nilsson.*
Joh. Amilon. *John Jeppsson.* *Carl Lybeck.*
P. Bondesson. *Herman Behm.*

I motionens syfte instämma:

C. G. Bergendahl. *J. M. Ekströmer.* *P. Paulson.*
Fredrik Almgren. *Gust. Ekdahl.* *Rob. Almström.*
Ch. E. von Oelreich. *Vollrath Tham.*
A. G. G. Törner *H. Palmstierna.* *Axel Hummel.*
Knut Åkerberg. *K. A. Posse.* *Carl Rydberg.*
Fr. Ridderbjelke. *A. L. Apelstam.*
Martin Nisser.